

KRITISCHE KLASSIEKEN
SCHOKLAND

UITGEVERIJ SCHOKLAND

Dorpsstraat 27
3732 HG De Bilt
T 06 444 00 282
E info@uitgeverijchokland.nl
www.uitgeverijchokland.nl

VERTEGENWOORDIGING

Nederland: Scholing in Boeken
M 06 103 910 33
E frederike@scholinginboeken.nl

België: EPO
M 0032 [0]3 239 68 74
E orders@epo.be

Uitgeverij Schokland is een imprint
van Uitgeverij Papieren Tijger.

Schokland was een klein eiland in de voormalige Zuiderzee, dat steeds meer last kreeg van het oprukkende water en langzaam in de zee dreigde te verdwijnen. De zevenhonderd bewoners, die onder barre omstandigheden op het eiland woonden, moesten in 1859 op bevel van Koning Willem III hun huizen — en het eiland — verlaten. Slechts een eenzame vuurtoren bleef in bedrijf en Schokland viel langzaam ten prooi aan het water.

Na de inpoldering van de Noord-Oost polder werden de contouren van het voormalige eiland echter weer zichtbaar en was de wonderbaarlijke wederopstanding van Schokland — nu geen eiland meer, maar polder — een feit. In 1995 werd het eiland op de Werelderfgoedlijst van de Unesco geplaatst.

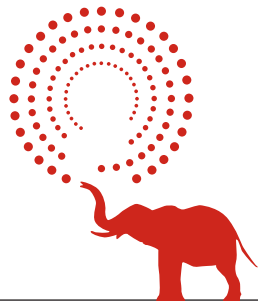
Uitgeverij Schokland geeft jaarlijks twee à drie vergeten Kritische Klassieken opnieuw uit en is vanwege deze analogie naar het voormalige eiland vernoemd.

KRITISCHE KLASSIEKEN
SCHOKLAND

1925 Honderd jaar
Jud Süss **2025**

**Lion
Feuchtwanger**

KRITISCHE KLASSIEKEN 2025
VERBODEN VERSMAAD VERBRAND VERGUISD VERGETEN

Listige tijden

‘Om eerlijk te zijn, moet men weten. Om dapper te zijn, moet men begrijpen. Om rechtvaardig te zijn, mag men niet vergeten. Als het juk van de barbarij op ons drukt, moet men vechten en mag men niet zwijgen. Wie in zulke tijden zwijgt, verraadt zijn roeping als mens.’

Deze dramatische woorden schreef Ernst Toller in 1933 in het voorwoord bij *Een jeugd in Duitsland* [Kritische Klassieken 4], ‘op de dag dat in Duitsland mijn boeken werden verbrand.’

Kritische Klassieken zijn boeken die niet alleen relevant waren in de tijd dat ze geschreven werden. Ook nu — misschien wel juist nu — verdienen ze het om nog steeds gelezen te worden, vanwege de simpele reden dat ze geschreven werden door schrijvers die het zich niet konden veroorloven om te zwijgen.

Nils Buis
Uitgeverij Schokland

‘Kijk naar de reeks Kritische Klassieken van Uitgeverij Schokland: gebonden herdrukken van bijna vergeten prachtboeken, twee per jaar, met hedendaagse nawoorden. Gemaakt omdat juist deze boeken niet mogen ontbreken in de boekwinkel. En dat is de moeder van alle uitgeefgedachten.’

— Arjen Fortuin in NRC

1925

KRITISCHE KLASSIEKEN 25
Lion Feuchtwanger - De Jood Süß

Een verhaal van ijdelheid, machtswellust, hebzucht, haat, lust en liefde

1925 Honderd jaar
Jud Süß 2025

KRITISCHE KLASSIEKEN 25

LION FEUCHTWANGER
De Jood Süß
Roman

320 pagina's
ISBN 9789083306049
Gebonden met stofomslag

Vertaald door Hermien Manger en Nils Buis
Met een nawoord van Ewout van der Knaap
€ 29,- | april 2025

Honderd jaar geleden schreef Lion Feuchtwanger met *Jud Süß* één van de meest bloedstollende romans uit de Duitse literatuur. Het is het verhaal van opkomst en ondergang van de historische figuur Josef Süß Oppenheimer, die zich in het begin van de achttiende eeuw opwerkte tot hofinancier van het hertogdom Württemberg, dat destijds deel uitmaakte van het Heilige Roomse Rijk. Maar het is ook het verhaal van dubbelzinnige relatie tussen Süß en zijn tyrannieke broodheer — de keurvorst van Württemberg Karl Alexander — die elkaar gevangen houden in een complexe relatie van wederzijdse afkeer en afhankelijkheid.

Nadat Süß zich heeft ontpopt tot de machtigste man van het hertogdom, komt het onherroepelijk tot zijn val die eindigt met een veroordeling tot de dood door ophanging. Daarvoor heeft zich in Süß' leven een persoonlijk drama afgespeeld, dat hem doet inzien dat zijn eerdere streven naar macht en rijkdom niet meer is dan ijdelheid.

In *Jud Süß* schetst Feuchtwanger een fascinerend beeld van de bewogen tijd van de Duitse barok, waarin machtswellust en inkeer tegenover elkaar staan, evenals het decadente hof en de geknechte bevolking van het hertogdom. Dit alles tegen de achtergrond van de politieke machtsstrijd tussen de protestantse burgerij die zich laat voorstaan op zijn democratische rechten en de tyrannieke hertog die van Württemberg een katholieke autocratie wil maken.

Jud Süß werd in 1925 geschreven. Er werden hon-

derduizenden exemplaren van het boek verkocht en het werd in vele talen vertaald. Toch is het in de vergetelheid geraakt — de laatste Nederlandse vertaling dateert uit 1963. Dat heeft waarschijnlijk alles te maken met de beruchte, ronduit anti-semitische film die Joseph Goebbels in 1940 liet maken en die het boek niet alleen heeft overschaduwd, maar ook in een kwaad daglicht heeft gesteld, waarin de ambivalente hoofdpersoon Süß uit het boek is veranderd in het anti-semitische prototype van de wellustige, eendimensionale Joodse schurk.

Nu, honderd jaar later verschijnt een nieuwe, grondig herziene vertaling van dit rijke verhaal over ijdelheid, hebzucht, machtswellust, haat, lust en liefde; een briljante analyse van de persoon Süß en van de onbarmhartige werking van het anti-semitisme.

‘De *Jood Süß* is een der sterkste boeken die ik sinds lange tijd las en ik wens het een massa lezers. Het steekt in zijn stormachtige bewogenheid ver uit boven het merendeel der tamme romannetjes die ons dagelijks worden geboden.’

— A.M. de Jong (1927)

‘Een rijk en zeer belangrijk boek dat ook zal blijven bestaan als wij er niet meer de parallelen met het hedendaagse Duitsland in voelen.’

— Georg Hermann in het *Algemeen Handelsblad* (1925)

1927

KRITISCHE KLASSIEKEN 26

LOUIS GUILLOUX Het volkshuis & Kameraden

Twee novellen

ca. 150 pagina's
ISBN 9789083306056
Gebonden met stofomslag

Vertaald door Roland Fagel
Met een voorwoord van Albert Camus
€ 23,- | najaar 2025

1963

KRITISCHE KLASSIEKEN 23

JORGE SEMPRUN De grote reis

Memoir

210 pagina's
ISBN 9789083306032
Gebonden met stofomslag

Vertaald door Jean Schalekamp
Met een nawoord van Peter Venmans
€ 24,- | april 2024

De strijd van een schoenmaker

Een schoenmaker in een Bretons kuststadje wordt, vanwege zijn inzet voor het socialisme, getroffen door een klantenboycot. Hij laat zich niet ontmoedigen, trotseert de pijn van de armoede en bouwt onverschrokken verder aan het volkshuis.

Louis Guilloux (1899-1980) was de zoon van deze schoenmaker. Voor *Het volkshuis*, zijn sterk autobiografische debuutroman uit 1927, kon hij putten uit zijn eigen jeugdherinneringen aan Saint-Brieuc, waar de Eerste Wereldoorlog een abrupt einde maakte aan de droom van het volkshuis.

Wat zijn goede vriend en bewonderaar Albert Camus vooral zo aansprak in zijn werk was de ingetogenheid waarmee hij schreef over de pijn en de armoede die hijzelf aan den lijve had ondervonden. Vanwege die schrijvende authenticiteit bleef Camus het boek eindeloos herlezen: vele zinnen eruit kende hij van buiten. *Kameraden* deed Camus, vanwege het bijna Russische mededogen dat eruit spreekt, qua toon denken aan het werk van Tolstoj en hij typeerde de novelle als een *Ivan Iljits* in de bouwvakkerswereld.

Guilloux was in zijn tijd een bekend schrijver en journalist en, naast met Camus, ook bevriend met onder andere André Gide, Jef Last en Eddy du Perron. Hij bleef altijd partijloos en uitte zijn engagement en solidariteit vooral in de praktische ondersteuning van verdrukten, werklozen en gevluchte Spaanse republikeinen.

‘Een groot schrijver [...] dit oeuvre valt met niets te vergelijken. Ik wil slechts aanduiden dat ik lang met dit boek heb geleefd en dat het behoort tot de boeken die zich in je herinnering blijven veranderen zonder ooit uitgeput te raken.’

— Albert Camus

‘Guilloux is geen eendimensionale schreeuwer, geen zwart-wit-schrijver, hij is een subtiel observator met oog voor de kleinheid en tegenstrijdigheid in de mens.’

— Mirjam de Veth

‘Guilloux was een van de eerste schrijvers voor en uit het volk. Met *Het volkshuis* heeft hij ons een prachtige roman uit de arbeidersbeweging gegeven, een jeugdherinnering van een geheel nieuw soort en klassiek geschreven.’

— Prof. Dr. H. Brugmans

Bestemming Buchenwald

De grote reis beschrijft de lange vierde nacht van een reis die van het Franse Compiègne naar het concentratiekamp Buchenwald voert. De hoofdpersoon is gearresteerd wegens zijn activiteiten voor het Franse verzet en staat met honderdnegentien medegevangenen samengeperst in een goederenwagon. Tijdens de rit voert hij diepgaande gesprekken met de naamloze ‘jongen uit Semur’, die tegen hem aangedrukt staat en het transport uiteindelijk niet zal overleven.

In de lange, tergende stiltes komen herinneringen naar boven aan de vlucht naar Frankrijk en de verhoren van de Gestapo. Van het verleden springt het verhaal naar de toekomst: het kamp Buchenwald en vooral naar de reis terug naar het bevrijde Frankrijk. Deze verteltechniek, waarin heden, verleden en toekomst samenvallen maakt *De grote reis* tot een indrukwekkende literaire prestatie.

Jorge Semprun (1923-2011) werd na zijn vrijlating uit het concentratiekamp lid van de leiding van de illegale Spaanse communistische partij tot hij in 1964 als partijlid werd geroyeerd. Van 1988 tot 1991 was hij onder de sociaaldemocraat Felipe Gonzalez partijloos minister van Cultuur van Spanje.

‘*De grote reis* van Jorge Semprun is maatschappelijk en literair gezien een meesterwerk.’

— Huub Bartman op Literair Nederland

‘*De grote reis* een klassieker noemen is volkomen terecht, zowel vanwege de bijzondere vorm en de superieure stijl als vanwege de inhoud, getekend door Sempruns uitgangspunt niet louter een oud-concentratiekampgevangene te (willen) zijn.’

— Hans van der Heijde op Tzum

De opmaat naar de Spaanse burgeroorlog

KRITISCHE KLASSIEKEN 24

ARTURO BAREA
De weg

De Spaanse oorlog in Marokko

320 pagina's
ISBN 9789083306001
Gebonden met stofomslag

Vertaald door Mia Buursma
Met een nawoord van Hub Hermans
€ 29,- | maart 2025

KRITISCHE KLASSIEKEN 17

ARTURO BAREA
De slag

Madrid tijdens de Spaanse Burgeroorlog

448 pagina's
ISBN 9789082454666
Gebonden met stofomslag

Vertaald door Roland Fagel
Met een nawoord van Hub Hermans
€ 27,- | maart 2025

Na het succes van *De slag* verschijnt nu ook het tweede deel van Arturo Barea's Spaanse trilogie, *De weg*. In dit tweede deel van zijn autobiografie wordt de jonge Barea in 1920 net als zoveel van zijn generatiegenoten als dienstplichtig soldaat naar Marokko gestuurd, waar het Spaanse leger vecht tegen het in opstand gekomen Riffijnse guerrillaleger onder leiding van de legendarische Abd el-krim Khatabbi.

Daar wordt hij al snel tot sergeant bevorderd, waardoor hij niet meer tot de gewone dienstplichtige soldaten, maar ook niet tot de geprivilegieerde klasse van hogere officieren behoort. Het biedt hem een uniek inkijkje in het door en door corrupte leger, waar onrecht, omkoping, geweld en machtsmisbruik aan de orde van de dag zijn. Ook leert hij Francisco Franco en andere hoge officieren kennen, die de volstrekt zinloze koloniale oorlog gebruiken om de nodige ervaring op te doen voor de opstand die ze in 1936 tegen de Spaanse republiek zullen ontketenen. Daarmee is de militaire exercitie in Marokko niet meer en niet minder dan de opmaat tot de Spaanse burgeroorlog. Net als in *De slag* toont Barea zich een vlijmscherp waarnemer, die zonder een blad voor de mond te nemen en met nietsontziende eerlijkheid het cynisme en de willekeur binnen het militaire apparaat aan de kaak stelt.

De slag is de autobiografische roman van het heroïsche verzet van de gewone Madrileense bevolking tegen de door Hitler en Mussolini gesteunde staatsgreep van fascistische militairen. Barea, afkomstig uit de volksbuurt Lavapiés, waar zijn moeder werkte als wasvrouw, schetst een messcherp en meeslepend beeld van stad en bewoners in de meest tragische jaren uit de geschiedenis. Barea loopt een shellshock op en ontmoet de liefde van zijn leven: zijn Oostenrijkse collega Ilsa Kulcsar. Als ze bij

de bureaucratie — en de communisten — in ongenade vallen, vluchten ze samen naar het buitenland.

Door zijn werk als perscensor ontmoette Barea tal van beroemde schrijvers en journalisten, zoals Ernest Hemingway, Martha Gellhorn en John Dos Passos. De Burgeroorlog maakte van de censor een schrijver. Op een oude typemachine van een journalist tikte hij voor een Engelse krant zijn eerste verhaal over een stad in oorlog. Al snel hield hij ook radiopraatjes als 'een onbekende stem uit Madrid'. De beeldende stijl maakt *De slag* tot een veel geroemd literair meesterwerk, een historische getuigenis van grote waarde en ontroerend document humain.

Over De slag:

'Wat is het knap als je over oorlog kunt schrijven op de manier waarop Arturo Barea dat doet. Beeldend, indringend, maar zonder goedkoop effectbejag.'

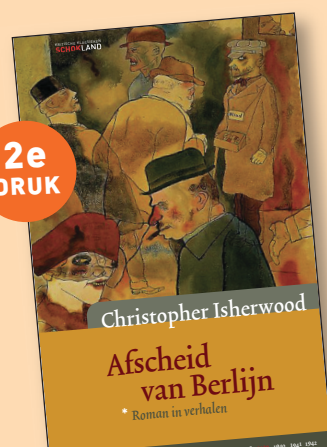
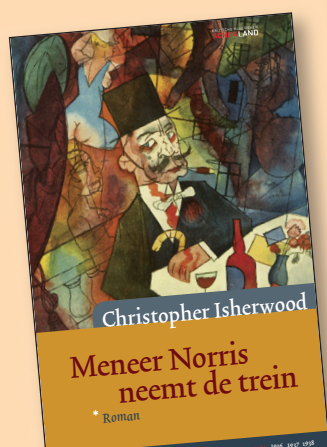
— Jeroen van der Kris in NRC

'Orwell bewonderde Barea, Gabriel García Márquez noemde *De slag* 'een van de beste boeken ooit in het Spaans geschreven'.

Dat is geen gratuite blurb, maar de zuivere waarheid.'

— Daan Pieters op Tzum

De Berlijnse romans van Isherwood

KRITISCHE KLASSIEKEN 21

CHRISTOPHER ISHERWOOD
Meneer Norris neemt de trein
Roman

198 pagina's
ISBN 9789083306018
Gebonden met stofomslag

Vertaald door Willem van Toorn
Met een nawoord van Nils Buis
€ 23,- | januari 2024

KRITISCHE KLASSIEKEN 22

CHRISTOPHER ISHERWOOD
Afscheid van Berlijn
Roman in verhalen

200 pagina's
ISBN 9789083306025
Gebonden met stofomslag

Vertaling en nawoord van
Willem van Toorn
€ 23,- | januari 2024

In maart 1929 bracht de jonge Britse schrijver Christopher Isherwood (1904-1886) voor het eerst een kortstondig bezoek aan Berlijn, daartoe aangespoord door zijn oude schoolvriend Wystan Auden die daar na zijn afstuderen een jaar verbleef. Het bleek het begin van een fascinatie die bijna een decennium zou duren, niet in het minst omdat de homoseksuele Isherwood zich in het tolerante Berlijn met zijn nichtenbars, cabarets en bordelen eindelijk bevrijd voelde van het puriteinse Engeland van die tijd.

Terwijl Auden terugging naar Engeland, vestigde Isherwood zich vanaf eind 1929 tot de machtsovername door Hitler semi-permanent in de Duitse hoofdstad. Deze periode van zijn leven verwerkte hij in twee romans: *Meneer Norris neemt de trein* (1935) en *Afscheid van Berlijn* (1939).

Meneer Norris neemt de trein laat zich lezen als een schelmenroman tegen de achtergrond van de nadagen van de Duitse Weimarrepubliek en vertelt het verhaal van de vriendschap tussen de verteller en de mysterieuze Arthur Norris. Vanaf hun eerste ontmoeting raakt de verteller verwickeld in een reeks ongewone gebeurtenissen, waarin meneer Norris steeds de hand lijkt te hebben. Het Berlijn van 1933, de opmaat naar de machtsovername door de nazi's, de weke schurk meneer Norris, zijn smoezelige zaakjes en zijn merkwaardige kennissenkring en het voortdurend wisselen tussen bondgenoten en politieke partijen krijgen in levendige details gestalte. Pas aan het eind, als meneer Norris voor de laatste keer de trein neemt, vallen alle puzzelstukjes in elkaar.

Afscheid van Berlijn is opgebouwd als een raamvertelling van drie verhalen en evenzoveel dagboekfragmenten, waarin de in de ikvorm vertellende 'Christopher Isherwood' zijn in-

drukken beschrijft van de sfeer van de stad Berlijn en de mensen die hij er ontmoette tijdens de nadagen van de Weimarrepubliek. Sally Bowles — dankzij de vertolking van Liza Minelli in de film *Cabaret* misschien wel de bekendste romanfiguur uit Isherwoods verhalen —, de zorgelijke hospita Fräulein Schröder, de proletarische familie Nowak in hun trieste huurkazerne, de schatrijke joodse familie Landauer; de onvermijdelijke opkomst van de nazi's, maar ook het Berlijn van de losse zeden, de bordelen en de nachtclubs: allemaal zijn ze haarscherp geportretteerd door de schrijver die zelf voortdurend op de achtergrond blijft. Niet voor niets schrijft hij al op de eerste pagina de inmiddels legendarische woorden: 'Ik ben een fototoestel, waarvan de sluiters openstaat, volkomen passief, ik leg vast, ik denk niet.'

'Armoedige huurkamers in de achterbuurten van Berlijn, verlopen actrices, hysterische vrouwen met nazi-sympathieën, de rijken die zich in hun dure huizen opsluiten en zich nog veilig achten in een Berlijn waar de crisis steeds duidelijker voelbaar wordt en Hitler steeds belangrijker.'

— Trouw

'Christopher Isherwood schetst een samenleving in verval, waar het feest ondanks alles voortduurt. Eigenlijk is het niet te geloven dat deze vertalingen zo lang niet meer beschikbaar waren.'

— Peter Jacobs in *De Standaard*

Haarscherp treft Isherwood uiterlijk en innerlijk van zijn omgeving. *Afscheid van Berlijn* is nog even leesbaar, en even relevant. De neiging van de mens om oogkleppen op te doen tegen het wentelen van de wereld, is van alle tijden.'

— Elizabeth Kooman in *Trouw*

1936

KRITISCHE KLASSIEKEN 18

KLAUS MANN
Mefisto

Roman van een carrière

300 pagina's
ISBN 9789082454673
Gebonden met stofomslag

Vertaald door J. Hoenselaars
Met een nawoord van Gerrit Bussink
€ 24,- | mei 2021

Roman van een carrière

De roman *van een carrière*, zoals de ondertitel van *Mefisto* luidt, is geïnspireerd op de thematiek uit de Faustlegende en vertelt het verhaal van de fictieve toneelspeler Hendrik Höfgen, die zijn ziel aan de nazi's verkoopt in ruil voor een succesvolle carrière. Klaus Mann beschrijft het opklimmen van de getalenteerde acteur Hendrik Höfgen, als gunsteling van Goering. Die offert zijn aanvankelijk anti-fascistische en 'cultuurbolsjewistische' idealen op aan zijn grenzeloze eerezucht en eindigt als theaterintendant van Hitlers staatsapparaat.

Klaus Mann schreef zijn klassieke roman in 1936, toen hij in Amsterdam woonde. Het boek verscheen — in het Duits — in de Exilbibliotheek van de Nederlandse uitgever Querido en is een van de eerste romans die zich bezighouden met het sociaal-maatschappelijke klimaat in het Derde Rijk.

Het probleem dat Klaus Mann met *Mefisto* aan de orde wilde stellen, is dat van de masochistische horigheid van de hoofdpersoon die zich voor macht en geld laat corrumperen. Dit staat in zijn optiek voor een algemener verschijnsel: dat van de intellectuele meeloper die een belangrijke voorwaarde vormde voor het succes van het fascisme. En dat maakt *Mefisto* tot een hoogst actuele roman.

2e
DRUK

'Rebelleren en de boel op stelten zetten of je kop in het zand steken en je ziel verkopen. Beide principes zijn beproefde strategieën doorheen de wereldgeschiedenis, maar weinig worden zo accuraat weergegeven als in *Mefisto* van Klaus Mann.'

— Kris Mattheeuws op *Literair Nederland*

'Een klein pact met de duivel, en men behoorde niet meer tot de gevangenen en vervolgdgen, maar tot de overwinnaars en vervolgers. Dat was de eenvoudigste en grootste verleiding.'

— Sebastian Haffner

1963

KRITISCHE KLASSIEKEN 19

ISMAIL KADARE
De generaal van het dode leger

Roman

245 pagina's
ISBN 9789082454680
Gebonden met stofomslag

Vertaald door Henne van der Kooy
Met een nawoord van Piet de Moor
€ 24,- | september 2021

Eenzaam graven naar de doden

Een Italiaanse generaal reist twintig jaar na de Tweede Wereldoorlog, begeleid door een twistzieke priester en gewapend met landkaarten en meetinstrumenten, naar Albanië om de stoffelijke resten op te sporen van de tienduizenden Italiaanse militairen die daar tijdens gevechten tussen de Grieken, Italianen, Duitsers en de Albanese partizanen zijn gevallen, een eervolle taak.

Anderhalf jaar speuren en graven ze. In de regen en modder banen ze zich een weg door het ontoegankelijke Albanese landschap. Ze worden daarbij niet alleen tegengewerkt door het barre weer, maar ook geconfronteerd met de vijandigheid van de Albanese die voor hen werken. Terwijl de generaal vecht tegen de hopeloosheid van zijn missie, zien de Albanese dit als een kans om zich te wreken op de vernederingen hun door hun voormalige overwinnaars aangedaan. Langzaam, stukje bij beetje, formeert de generaal zijn dode leger. Maar daarmee wekt hij onbedoeld ook dramatische gebeurtenissen tot leven.

Ismail Kadare — auteur van een aantal opmerkelijke meesterwerken — is in de loop der jaren uitgegroeid van een haast onverklaarbaar fenomeen tot een van de grootste en meest universele auteurs van de vorige eeuw. In zijn werk heeft hij een literair universum geschapen dat gerust uniek genoemd mag worden.

De generaal van het dode leger was Kadares eerste roman en verscheen in de jaren zestig. Er werd een succesvolle film van gemaakt met Michel Piccoli en Marcello Mastroianni in de hoofdrollen.

'Ik kreeg een roman in handen van een onbekende schrijver uit een land dat niets goeds beloofde. Het bleek een meesterwerk.'

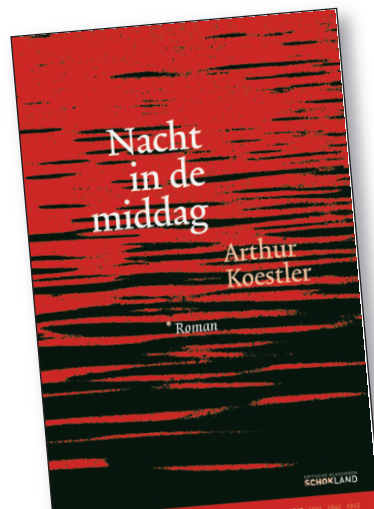
— Igor Cornelissen

'Hoewel Kadare reeds vijftien maal werd genomineerd heeft hij nog steeds de Nobelprijs voor de Literatuur niet gewonnen. Onterecht. Wacht niet op die ultieme erkenning. Ontdek hem nu al.'

— Lode Vanoost, *De wereld van morgen*

'Dubbelzinnigheid en vermomming behoren tot de essentie van Kadares schrijversbestaan, de hyperbool is zijn belangrijkste stijl-middel. Het grootste en beste deel van zijn werk is ontstaan ten tijde van de dictatuur van Enver Hoxha [...]

— Cyrille Offermans in *De Groene Amsterdammer*

1940

KRITISCHE KLASSIEKEN 3

ARTHUR KOESTLER
Nacht in de middag
Roman

214 pagina's
ISBN 9789081662802
Gebonden met stofomslag

Vertaald door Koos Schuur,
herzien door Nils Buis
Met een nawoord van Wim Berkelaar

€ 23,- | mei 2016

1982

KRITISCHE KLASSIEKEN 20

ARMANDO
Uit Berlijn | Machthebbers |
Krijgsgewoel

Gedachten en notities

566 pagina's
ISBN 9789082454697
Gebonden met stofomslag
Geïllustreerd

Met een nawoord van J. Heymans

€ 33,- | september 2022

Koestlers afrekening met het stalinisme

Arthur Koestler (Boedapest, 1905 – Londen, 1983), Hongaar van joodse afkomst, werd in 1931 lid van de Duitse Communistische Partij. Als verslaggever reisde hij de hele wereld over, onder andere naar de Sovjet-Unie. Daar raakte hij ernstig teleurgesteld in het communistische systeem. Uiteindelijk vestigde hij zich in Engeland, waar hij in 1940 zijn geruchtmakende roman *Darkness at noon* publiceerde.

Nacht in de middag — volgens George Orwell Koestlers meesterwerk — begint met de arrestatie door de geheime dienst van Roebasjov, een oude bolsjewiek en ooit één van de Helden der Revolutie. In drie verhoren beschrijft Koestler hoe zijn hoofdpersoon na een pijnlijk zelfonderzoek tenslotte tot het besluit komt om in het openbaar misdaden tegen de partij te bekennen, waarvan hij zelf weet dat hij ze in werkelijkheid nooit begaan heeft. Het personage van Roebasjov is fictief, maar het kost niet veel moeite om er enkele van de vooraanstaande functionarissen van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie — Boecharin, Trotski — in te herkennen. Zij waren bij de oppermachtige Stalin in ongenade gevallen en werden tijdens de in 1936 begonnen Moskouse processen door zijn apparaat geliquideerd.

Nacht in de middag is — lang voor het verschijnen van Orwells 1984 en Solzjenitzyns *Goelag Archipel* — de eerste literaire aanklacht tegen het totalitarisme in het algemeen en dat van Stalin in het bijzonder. Alleen een ex-communist als Koestler heeft de dogma's van het bolsjewisme zo tot op het bot kunnen fileren.

2e
DRUK

'Dit boek moet gelezen en herlezen worden als medicijn tegen grote én kleine totalitaire aanvechtingen.'

— Jos Palm in *Trouw*

'*Nacht in de middag* past in het rijtje *Brave new world* van Aldous Huxley en 1984 van George Orwell, maar steekt daar ook als roman boven uit.'

— Hans Renders in *Vrij Nederland*

Alle columns van Armando uit Berlijn

In de jaren 80 van de vorige eeuw schreef beeldend kunstenaar, dichter, schrijver en acteur Armando (1929-2018) vanuit Berlijn, met uitstapjes naar onder andere Toscane, Bayreuth en Venetië, een wekelijks 'verslag' voor de literatuurbijlage van *NRC Handelsblad*.

Hierin vertelt hij, haast terloops, over de vele vormen en nuances die goed en kwaad kunnen aannemen. Soms blijft hij als commentator op de achtergrond, laat hij alleen de mensen aan het woord in de hoofdstukken 'Flarden'. Hij wilde weten hoe ze er jaren later over dachten. Als hij ze sprak, op straat of elders, bleken ze zowaar over woorden te beschikken. Dat wist hij misschien al wel, maar hij vond het interessant om dat ook daadwerkelijk te ervaren. Macht, machtsmisbruik, oorlog — het zijn bijna natuurverschijnselen die de mensen in Berlijn ook maar zijn overkomen.

In dit deel van de Kritische Klassieken zijn alle columns, eerder bij De Bezige Bij in boekvorm verschenen in *Uit Berlijn, Machthebbers en Krijgsgewoel*, plus twee langere verslagen uit China — inclusief bijbehorende illustraties — gebundeld. Daarmee is het de eerste integrale uitgave van Armando's verslagen. *Machthebbers* werd in 1984 bekroond met zowel de F. Borderwijkprijs als de Multatuli-prijs.

'Over deze zwaarmoedige thema's schreef Armando onderhoudende stukken, in beknopte zinnen, met een ironische toon. Een must voor al wie van Berlijn houdt of graag door de verschillende lagen van de geschiedenis dwaalt.'

— De Standaard der Letteren

'Ten tijde van zijn 85-jarige verjaardag in 2014 zei Armando: 'Misschien ben ik onsterfelijk, maar dat weten we nog niet'. Dat weten we nu inmiddels wel: hij is het.'

— André Keikes op Tzum

De ondergang van het traditionele boerenbedrijf

2e
DRUK

‘Een werkelijk schitterende, wijze reeks verhalen over het plattelandsleven in Frankrijk, in een formidabel scherpe vertaling van Sjaak Commandeur. Niets dan superlatieven voor deze boeken.’
— Menno Hartman op literairmederland.nl

‘Het lot is ongenadig, de fabrieken verrijzen en eisen levens, maar de liefde blijft, net als de doden.’
— Annelies Verbeke in De Standaard

‘Wie bekrompen, bang, laf en rancuneus Nederland niet het laatste woord gunt kan aan deze fenomenale boeken zijn hart ophalen.’
— Cyrille Offermans in Zuiderlucht

‘Ver weg in Europa behoort tot de meesterwerken van de laat 20ste eeuwse Britse literatuur.’
— Hans Bouman in De Volkskrant

De begin 2017 overleden schrijver, kunstcriticus en essayist John Berger liet een indrukwekkend oeuvre na.

In de jaren zeventig van de vorige eeuw kreeg Berger in Engeland bekendheid met zijn boek *Ways of seeing*, en vooral met de gelijknamige BBC-serie op de Britse televisie. Het boek, waarin hij zich verzet tegen de heersende ‘elitaire’ kunstopvatting werd al gauw een standaardwerk op kunstacademies en beïnvloedde de manier waarop er naar kunst werd gekeken.

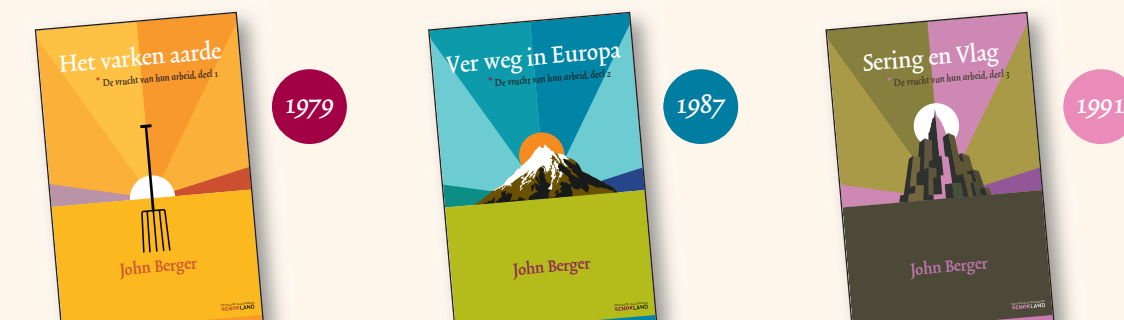
Even controversieel was zijn reactie toen hij in 1972 de Man Booker Prize won voor zijn schelmenroman *G. Waar* andere criticasters wellicht de prijs zouden hebben geweigerd, greep Berger deze gelegenheid aan om de naamgever van deze prestigieuze prijs — de Booker McConnell Corporation — aan te klagen voor het uitbuiten van de arbeiders op de suikerplantages in de Carraïben. De helft van het prijzengeld schonk hij aan revolutionaire bewegingen als de Black Panthers, met de andere helft realiseerde hij zijn volgende project, het boek *A Seventh Man*, waarin hij in samenwerking met de fotograaf Jean Mohr een stem gaf aan arbeidsmigranten in Europa.

Engagement

Bergers engagement en in het bijzonder zijn betrokkenheid met de outcasts van de samenleving loopt als een rode draad door zijn veelzijdige werk. Na publicatie van *A Seventh Man* trok hij zich terug op het Franse platteland. Daar schreef hij zijn vermaarde trilogie *De vrucht van hun arbeid* over het verdwijnen van het traditionele boerenleven. In deze drie boeken ontpopt Berger zich als begenadigd

chroniqueur van wat hijzelf karakteriseerde als datgene ‘wat wel eens de slotfase van de eliminering van de geschiedenis zelf zou kunnen zijn.’ Het is vooral hier dat Bergers opvatting over schrijven tot uiting komt: de schrijver is vooral een verteller van verhalen. Vertellen begint niet met het bedenken van een verhaal, maar met het luisteren ernaar. De verhalen uit *De vrucht van hun arbeid*

zijn dan ook geen beschouwingen van een buitenstaander, maar komen voort uit de gemeenschap waarvan de verteller zelf deel uitmaakt. Dat John Berger daarin op voortreffelijke wijze geslaagd is, wordt bewezen door de algemeen gedeelde opvatting dat deze trilogie tot het absolute hoogtepunt van zijn literaire oeuvre gerekend moet worden.

KRITISCHE KLASSIEKEN 11

JOHN BERGER Het varken aarde

De vrucht van hun arbeid, deel 1

218 pagina's
ISBN 9789082454604
Gebonden met stofomslag

Vertaald door Sjaak Commandeur
Met een nawoord van
Cyrille Offermans

€ 21,- | augustus 2020

KRITISCHE KLASSIEKEN 12

JOHN BERGER Ver weg in Europa

De vrucht van hun arbeid, deel 2

170 pagina's
ISBN 9789082454611
Gebonden met stofomslag

Vertaald door Sjaak Commandeur
Met een nawoord van
Cyrille Offermans

€ 21,- | mei 2016

KRITISCHE KLASSIEKEN 13

JOHN BERGER Sering en vlag

De vrucht van hun arbeid, deel 3

180 pagina's
ISBN 9789082454628
Gebonden met stofomslag

Vertaald door Sjaak Commandeur
Met een nawoord van
Cyrille Offermans

€ 21,- | oktober 2016

1919

KRITISCHE KLASSIEKEN 14

JOHN REED

Tien dagen die de wereld deden wankelen

Reportage

318 pagina's | ISBN 9789082454635
Gebonden met stofomslag
Herziene vertaling en nawoord van
Nils Buis en Koen Wijnkoop
€ 24,- | mei 2017

*) alleen leverbaar via Uitgeverij Schokland

1938

KRITISCHE KLASSIEKEN 15

ANGELICA BALABANOFF
Rebel

Politieke herinneringen 1869-1938

350 pagina's | ISBN 9789082454642
Gebonden met stofomslag
Vertaald door Nils Buis
Met een nawoord van Elsbeth Etty
€ 25,- | september 2018

*) alleen leverbaar via Uitgeverij Schokland

1999

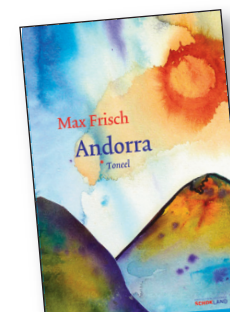
KRITISCHE KLASSIEKEN 16

ARIEL DORFMAN
Koers Zuid, richting Noord

Een reis in twee talen

280 pagina's | ISBN 9789082454659
Gebonden met stofomslag
Vertaald door Sjaak Commandeur
Met een nawoord van Max Arian
€ 24,- | mei 2019

*) alleen leverbaar via Uitgeverij Schokland

1961

KRITISCHE KLASSIEKEN 8

MAX FRISCH
Andorra

Toneelstuk in twaalf taferelen

116 pagina's | ISBN 9789081662871
Gebonden met stofomslag
Vertaald door Adriaan Morriën
Met een nawoord van Ewout van der Knaap
€ 17,- | november 2014

*) alleen leverbaar via Uitgeverij Schokland

Ooggetuige van de Russische revolutie

Het was 7 november 1917: in het al maanden onrustige Russische Rijk had een relatief kleine groep bolsjewieken de macht gegrepen. Het was de geboorte van een experiment dat een stempel zou drukken op de hele twintigste eeuw. Over de Oktoberrevolutie zijn vele boeken volgeschreven, maar al deze boeken zijn achteraf geschreven. In de wereldliteratuur bestaat één grote uitzondering: *Tien dagen die de wereld deden wankelen*, het meeslepende ooggetuigenverslag van de jonge Amerikaanse journalist John Reed, één van de weinige westerlingen die de revolutie vanaf de eerste rij meemaakte. In zijn reportage holt Reed als een razende reporter van hot naar her, brengt verslag uit van de toespraken van Lenin over 'Brood, vrede en land', staat vooraan bij de bestorming van het Winterpaleis en woont de bezetting van fabrieken bij. Een boek dat de geestdrift van die periode geniaal in woorden weet te vatten.

'Dit boek is het beste ooggetuigenverslag dat ooit in boekvorm is verschenen.'

— Michel Krielaars

Een vergeten rebel

Angelica Balabanoff bevond zich decennialang in het centrum van het internationale socialisme, was hoofdredacteur van de Italiaanse partijkrant *Avanti*, bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog de belangrijkste woordvoester van de anti-militaristische Zimmerwaldbeweging en de eerste secretaris van de Komintern. Ze was een begenadigd sprekerster op massabijeenkomsten, beheerste zes talen en was niet weg te denken bij internationale vergaderingen en congressen. *Rebel* is een boek dat in veel gevallen een nieuw licht werpt op de roerige gebeurtenissen van voor, tijdens en na de eerste Wereldoorlog en is rijk gevuld met anekdotes uit de eerste hand over Lenin, Trotski, Bebel, Mussolini, Plechanov, Bauer, Zinovjev en vele andere politieke leiders uit die tijd.

'Rebel is een Fundgrube voor historische parelduikers.'

— Elsbeth Etty

Afrekenen met de demonen

Koers Zuid, richting Noord is niet alleen een gedetailleerd verslag van de in 1973 uitgevoerde militaire staatsgreep van generaal Pinochet tegen de democratisch gekozen socialistische regering van Salvador Allende, het is daarnaast een minutieuze zoektocht naar cultuur en identiteit, waarin de schrijver zichzelf niet spaart. *Een reis in twee talen* luidt de ondertitel van deze literaire autobiografie, en dat is niet voor niets: verschillende keren heeft Dorfman zijn taal en culturele identiteit omgeruild. Na de door de CIA gesteunde staatsgreep van Pinochet, wist Dorfman ternauwernood aan de dood te ontkomen door — paradoxaal genoeg — naar de VS te vluchten, waar zijn bestaan als balling begon.

'In *Koers Zuid* rekent Dorfman af met twee demonen die hem een groot gedeelte van zijn leven gekweld hebben: die van de strijd tussen twee vermeende verschillende identiteiten én die van het schuldgevoel van de overlevende.'

— Max Arian

Waar het kleine kwaad begint...

Andri, de hoofdpersoon van *Andorra*, is de pleegzoon van de leraar Can, die hem ooit uit het land van de Zwarten naar het land van de Witten heeft gesmokkeld om hem te behoeden voor vervolging omdat hij een Jood zou zijn. Uiteindelijk blijkt Andri helemaal geen Jood, maar het kind dat de leraar heeft verwekt bij een 'señora' uit het land van de Zwarten. Deze onthulling van de waarheid komt evenwel te laat: de Andorranen — de ogenschijnlijk vredelievende Witten — dichten Andri voortdurend allerlei negatieve stereotype Joodse eigenschappen toe, waardoor hij de hem opgedrongen identiteit eigen maakt en er aan vast blijft houden, zelfs als zijn ouders hem de waarheid vertellen. Als dan de Zwarten het 'onschuldige' Andorra binnenvallen wordt Andri als Jood geïdentificeerd en vermoord. De Andorranen wassen hun handen in onschuld, omdat zij naar eigen zeggen deze afloop niet hadden kunnen voorzien.

'Het interessantst in *Andorra* is hoe Frisch zich over de maakbaarheid van een identiteit buigt.'

— Michel Krielaars in de NRC

1937

KRITISCHE KLASSIEKEN 1

ALBERT HELMAN
De sfinx van Spanje

Beschouwingen van een ooggetuige

176 pagina's | ISBN 9789081662819
Gebonden met stofomslag

Met een nawoord van Michiel van Kempen
€ 21,- | mei 2011

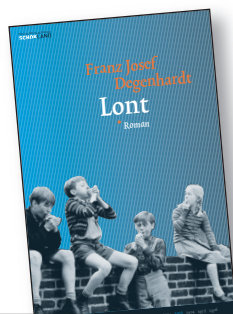
*) alleen leverbaar via Uitgeverij Schokland

Surinamer in de Spaanse burgeroorlog

De van oorsprong Surinaamse Albert Helman is vooral bekend als schrijver van de anti-koloniale roman *De stille plantage*. Minder bekend is dat hij in de jaren '30 in Spanje verbleef, waar in 1936 de Spaanse Burgeroorlog uitbrak. Op een manier die doet denken aan Orwells *Saluut aan Catalonië* beschrijft de stilist Helman zijn waarnemingen tijdens de eerste jaren van de burgeroorlog, die een prelude blijkt te zijn op de Tweede Wereldoorlog. Dat doet hij zeker niet als neutrale toeschouwer: zonder te kiezen voor één van de partijen aan de Republikeinse kant, kiest Helman wél partij tegen Franco en voor het Spaanse volk.

'De sfinx van Spanje is geschiedenisles van literair niveau.'

— Vrij Nederland

1973

KRITISCHE KLASSIEKEN 2

FRANZ JOSEF DEGENHARDT
Lont

Roman

186 pagina's | ISBN 9789081662826
Gebonden met stofomslag

Herziene vertaling en nawoord van
Gerrit Bussink

€ 23,- | november 2011

*) alleen leverbaar via Uitgeverij Schokland

Duitse pubers in verzet tegen de nazi's

Lont is een opmerkelijke roman over het Duitse verzet tegen de nazi's, geschreven vanuit het bijzondere perspectief van beginnende pubers die spelenderwijs steeds gevaarlijkere opdrachten uitvoeren. Degenhardt, in Duitsland vooral bekend als zanger en componist, verraste in 1973 vriend en vijand met dit boek dat, ondanks het beladen onderwerp, bij vlagen humoristisch en ontroerend is.

'Lont leest als een trein. Elk hoofdstuk is een avontuur, een pareltje van inlevingsvermogen.'

— Beatrice de Graaf in Trouw

1933

KRITISCHE KLASSIEKEN 4

ERNST TOLLER
Een jeugd in Duitsland

Memoires 1894-1924

196 pagina's | ISBN 9789081662833
Gebonden met stofomslag

Vertaald door John Luteijs
Met een nawoord van Ewout van der Knaap
€ 22,- | februari 2013

*) alleen leverbaar via Uitgeverij Schokland

Strijder tegen de barbarij

Een jeugd in Duitsland begint met Tollers geboorte in 1893 in een goedburgerlijk Joods milieu en eindigt met zijn vrijlating uit de gevangenis in 1924. Meeslepend schildert hij zijn jeugdige isolement als gevolg van zijn Joodse achtergrond, zijn studietijd in Grenoble en zijn aanvankelijke enthousiasme als oorlogsvrijwilliger in het keizerlijke leger bij aanvang van de Eerste Wereldoorlog. Al gauw beschouwt hij wat eerst een heroische strijd leek als een zinloze slachtpartij. In de chaos en onzekerheid die op de oorlog volgen sluit hij zich aan bij de arbeidersbeweging en neemt een leidende rol op zich in de in 1919 opgerichte Beierse Radenrepubliek. Niemand heeft zo eerlijk zijn eigen falen en de tekortkomingen van de revolutionaire beweging beschreven als Ernst Toller.

'Ik ken weinig herinneringen die zo tot onder de huid gaan.'

— Prof. H.W. von der Dunk

1945

KRITISCHE KLASSIEKEN 5

ELIO VITTORINI
Mens of niet

Roman

196 pagina's | ISBN 9789081662857
Gebonden met stofomslag

Vertaling en nawoord van Anthonie Kee
€ 22,- | juni 2013

*) alleen leverbaar via Uitgeverij Schokland

Waarom leeft de mens?

Mens of niet is het verhaal van het Milanese verzet tegen de Duitse nazi-bezetter en hun Italiaanse handlangers. De ogenschijnlijk simpele plot en het uitgekledde proza van Vittorini, met zijn karakteristieke herhalingen, wordt doorspekt met indringende morele vragen die hij zijn hoofdpersonen laat stellen. Waarom leeft de mens, waarom strijdt hij, waarom krenkt hij, en als hij krenkt is hij dan nog wel een mens? Deze vragen en de antwoorden erop maken dat *Mens of niet* ver uitstijgt boven een traditionele verzetsroman.

'Een gruwelijk wonder van een boek.'

— Roderick Six in Knack

'Mens of niet is niet alleen filosofisch, maar ook stilistisch een boek van klasse.'

— Frans van Dooren in NRC